

Ихтилоф юзага келганда Пайғамбар кўрсатмаси

09:26 / 06.09.2017 5950

Ирбоз ибн Сория розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

«Бир кун Бомдод намозидан сўнг Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам бизга ўта балоғатли ваъз қилдилар. Ундан (таъсирланиб) кўзлар ёш тўкди, қалблар титроққа тушди. Шунда бир одам:

«Бу видолашувчининг мавъизаси-ку! Эй Аллоҳнинг Расули, бизга нимани васият қиласиз?» деди.

«Сизларга Аллоҳга тақво қилишни, агар ҳабаш қулга бўлса ҳам, қулоқ осиб, итоат қилишингизни васият қиламан. Сиздан ким яшаб турса, кўплаб ихтилофларни кўради. Сиз янги пайдо қилинган ишлардан эҳтиёт бўлинг, чунки улар залолатдир. Сиздан ким ўшанга етиб борса, унга менинг Суннатимни ва рошид - ҳидоятли халифаларнинг суннатини маҳкам ушлаш лозим бўлади. Бас, уни озиқ тишлар билан маҳкам тишлангиз», дедилар».

Шарҳ: Ушбу ҳадисда Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи васалламнинг Суннатларини маҳкам ушлаш ўта зарур масала экани очиқ-ойдин

айтилмоқда. Ҳадиснинг ровийлари Ирбоз ибн Сория розияллоҳу анҳунинг ҳикоя қилишларича, бир куни Бомдод намозидан сўнг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам одамларга ўта таъсирли ваъз айтганлар. Бу ваъзни эшитиб, кишилар кўзларидан ёш тўкканлар, қалблари эса ларзага келган. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг бу ваъзлари одатдагидан бошқачароқ бўлган. Буни эшитувчилар ҳам пайқаганлар. Улар Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ғайриоддий ваъз қилганларини тушуниб етганлар.

«Шунда бир одам: «Бу видолашувчининг мавъизаси-ку! Эй Аллоҳнинг Расули, бизга нимани васият қиласиз?» деди».

Гапирувчи одам Расули акрамнинг бу дунё билан ва саҳобалар билан видолашаётган киши сифатида ваъз қилганларини, бу ваъз Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг сўнгги ваъзларидан бири эканини англаб етган эди. Шунинг учун бу фурсатни ғанимат билиб, Расулulloҳдан ўз умматларига васият қилишларини сўради.

Расули акрам соллаллоҳу алайҳи васаллам бу видолашувчининг ваъзи эмас, демадилар. Балки, ўз сукутлари билан ҳалиги одамнинг гапини тасдиқладилар. Мавъизалари видолашувчининг мавъизаси эканини иқрор қилдилар. Бунинг устига, ўша одамнинг талабига биноан, ўз васиятларини бошладилар ва у зот соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Сизларга Аллоҳга тақво қилишни, агар ҳабаш қулга бўлса ҳам, қулоқ осиб, итоат қилишингизни васият қиламан», дедилар.

Тақводорлик ҳар бир мусулмон учун ўта муҳим нарса бўлганлигидан Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам бу масалани ўз васиятларида биринчи бўлиб зикр қилдилар. Аллоҳ таолога тақво қилиш У Зотнинг азобига, дўзах азобига сабаб бўладиган нарсалардан ўзини сақлашдир. Тақводорлик маълум кийим, маълум таом, маълум макон ва маълум қўшимча ибодатлардан иборат эмас.

«Тақво» сўзининг луғавий маъноси сақланишдир. Ҳазрати Умар розияллоҳу анҳу: «Тақво (сўзи) араб тилида сертикан майдондан болдирларини очиб, ўзига тикан теккизмай ўтиб кетишни англатади», деган эканлар.

Шариатда эса тақво Аллоҳнинг айтганини қилиб, қайтарганидан қайтишни, яъни бу дунё ҳаёти майдонидаги гуноҳ тиканларини ўзига теккизмай ўтишни англатади. Ҳамма бало-офат тақвосизликдан келиб чиқади. Шунинг учун ҳам Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам

Аллоҳга тақво қилишни қаттиқ тавсия этмоқдалар.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ушбу васиятларида таъкидланган иккинчи масала бошлиққа қулоқ осиб, итоат қилиш зарурлигидир. У зот агар ўша бошлиқ ҳабаш қул бўлса ҳам, ҳеч бошқа хаёлга борма, унга қулоқ осиб, итоат қилишни васият қилмоқдалар. Бу Ислом таълимотидаги энг муҳим омиллардан ҳисобланади. Расули акрам соллаллоҳу алайҳи васаллам бошқа ҳадисларида ҳам бунга алоҳида эътибор берганлар. Бунинг маълум сабаблари бор бўлиб, уларни Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳадиснинг давомида баён қилмоқдалар:

«Сиздан ким яшаб турса, кўплаб ихтилофларни кўради».

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг бу гаплари кўп ўтмай юзага чиқди. Учинчи халифа Усмон розияллоҳу анҳу қатл этилганларидан сўнг саҳобалар ўртасида хилоф чиқди. Кейинчалик бу хилоф кучайиб, кўпгина бало-офатларга сабаб бўлди. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг юқоридаги гаплари ушбу ихтилофларга ишорадир.

Энди у зотнинг шундай пайтда инсон ўзини қандай тутиши кераклиги ҳақидаги тавсиялари келади:

«Сизлар янги пайдо қилинган ишлардан эҳтиёт бўлинг», чунки бунда Китоб ва Суннатда, шариатда йўқ бўлган янги ишлар пайдо қилинади. Улар бидъатдан иборат бўлади. Ана ўшалардан сақланиш керак,

«Чунки улар залолатдир»

Залолатдан сақланиш эса ҳар бир мўминнинг бурчидир.

«Сиздан ким ўшанга етиб борса, бас, унга менинг Суннатимни ва рошид-ҳидоятли халифаларнинг суннاتини маҳкам ушлаш лозим бўлади. Бас, уни озиқ тишлар билан маҳкам тишлангиз», дедилар».

Яъни, сиздан ким ўша ихтилофлар кўп чиқадиган даврга етиб борса, ўша пайтда менинг Суннатимни ва рошид халифаларнинг суннатини маҳкам ушласин! Рошид халифалар деганда Абу Бакр, Умар, Усмон ва Али розияллоҳу анҳум кўзда тутилади. Баъзилар рошид халифалар қаторига улардан кейинги авлод вакили бўлган Умар ибн Абдулазизни ҳам қўшганлар. Аммо бундайлар озчиликни ташкил қилади.

Маълумки, ихтилоф чиққанда гап-сўз кўпаяди. Ҳар ким ўз ишини маъқуллашга уринади. Ҳамма ўзиникини тўғри деб ҳисоблайди. Натижада ҳамма нарса аралаш-қуралаш бўлиб кетади. Бу вақтда нима қилиш керак? Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг тавсиялари бўйича, у зот соллаллоҳу алайҳи васалламнинг Суннатларини маҳкам ушлаган одам адашмайди. Қолаверса, рошид (тўғри йўлда юрган), ҳидоятли (ҳидоят йўлини топган) халифаларнинг суннатини ушлаш лозим. Ушлаганда ҳам худди тиш билан тишлагандек қилиб ушлаш керак. Одатда бир нарсани авайлаб, эҳтиёт қилиб, гард юқтирмай олиб юришни «тиши билан тишлаб олиб юриш» дейилади.

Демак, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ва хулафои рошидинларнинг Суннатларини ҳам ана шундай қилиб ушлаш лозим экан.

Шу билан бирга, тўрт хулафои рошидинларнинг айтган насиҳатлари, тутган йўлларини ҳам суннат дейиш мумкинлигини, оғир пайтларда, ихтилофли вақтларда Суннатни маҳкам тутиш зарурлигини англаб оламиз.

Ушбу ҳадисдан олинadиган фойдалар:

1. Бомдод намозидан сўнг ваъз қилишнинг жоизлиги.
2. Ваъздан таъсирланиб, йиғлашнинг яхшилиги.
3. Гапнинг маъносига қараб, унга баҳо бериш мумкинлиги. Чунки ҳалиги саҳобий розияллоҳу анҳу Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг ваъзлари маъносидан бу гапнинг видолашувчининг гапига ўхшашлигини тушуниб етдилар ва бу баҳони очиқ айтдилар.
4. Умри охирлаб қолганини гумон қилган кишидан васият қилишни сўраш мумкинлиги.
5. Васият қилиш сўралган кишининг васият қилиши кераклиги.
6. Аллоҳ таолога тақво қилиш ўта аҳамиятли экани.
7. Бошлиққа қулоқ осиб, итоат қилиш зарурлиги.
8. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг мусулмонлар орасидан турли ихтилофлар чиқишини олдиндан айтиб берганлари.
9. Ихтилофли пайтда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ва хулафои рошидинларнинг суннатини яна ҳам маҳкам ушлаш лозимлиги.

10. Халифаларнинг рошидлари ва норошидлари бўлиши.
11. Рошид хулафоларнинг ҳам суннати бўлиши.
12. Суннатни тиш билан тишлагандек авайлаб ушлаб юриш лозимлиги.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф

(Ҳадис ва ҳаёт китобидан)